

Eğitimde Yeni Arayışlar

Sabri BÜYÜKDÜVENCİ *

Son zamanlarda eğitimcileri artan ölçüde ilgilendiren konu, yaşamın tüm alanlarında ortaya çıkan hızlı değişimdir (1-2). Bu değişimler, nüfus artışları biçiminde, siyasal ve kültürel etkinliklere giderek artan halk katılımı biçiminde ve sosyo-kültürel alanlarda görülmektedir. Bu sosyo-kültürel değişimin bir sonucu olarak hem toplumların kendi içinde hem de farklı refah düzeyindeki uluslar arasında eğitim eşitliğine yönelik geniş talepler olmaktadır. Değişim aynı zamanda iletişimde, bilimsel ve teknolojik alanlarda, tüketim mallarına olan talepte ortaya çıkmaktadır. Bu değişimlerin bir sonucu olarak bazı işlerin, mesleklerin ortadan kalktığı ve yeni tür becerilere gereksinim gösteren yeni işlerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Hızlı değişim fenomeni nedeniyle, bugünün çocukları belkide yetişkin olduklarında mevcut olmayacak sosyal ve mesleki bir dünyaya girmeye hazırlanıyor olabilirler. Çocukların elde etmek için çocukluklarını harcadıkları bilgi, yetişkin olarak yaşayacakları dünyaya artık uygun olmayabilecektir.

Bu oluşumlar, eğitimcileri yeni bir eğitim amacı, değişen bir dünya için eğitim ihtiyacı üzerinde durmaya yöneltmiştir (3-4-5).

(*) Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi.

(1) Hicter, M. «Education for a Changing World». Prospects : Quarterly Review of Education 2 (1972), pp. 298-312.

(2) Janne, H. «Future Policy for Education» Education and Culture (1972), No. 19, pp. 14-19.

(3) Kupisiewicz, C. «On Some Principles of Modernizing the School System as a Base for Adult Education», Convergence 5 (1972), No. 3, pp. 42-46.

(4) Kyöstiö, O.K. «The Changing Role of Schooling Society», International Review of Education 18 (1972), pp. 339-351.

(5) Silva, A. «Education for Freedom», Prospects : Quarterly Review of Education 3 (1973), pp. 39-45.

Daha ileri öğrenme ve yeniden öğrenme süreciyle bağlantılı yeni bir tür yenileyici bilgi üzerinde durulması ihtiyacının farkına varmışlardır.

Dumazedier, değişimin başka bir sonucunu saptamıştır (6). Hızlı değişim; değerleri, ahlâkı, kişilerarası ilişkileri, benlik imajını ve insan kimliğini sarsma tehdidinde bulunmaktadır. Aşırı bir belirsizlikler dünyasında, birey kim ve ne olduğunun, toplumdaki yerinin ne olduğunun, diğer insanlar için ve diğer insanların kendisi için ne anlam taşıdığıнын, hangi hakları, ayrıcalıkları ve ödevleri olacağıнын anlamını kaybetmektedir. Bu tür değişkenlerin fazlalığının, insanların yabancılaşmasına yol açması söz konusu olmaktadır.

Bunun bir sonucu olarak, kişiler arasında ve kişinin kendi içinde gelişiminin beslenmesinde okulun artan rolünün önemi gündeme gelmektedir. Eğitimden: tam ve doyurucu kişisel gelişimi ve kendini gerçekleştirmeyi sağlaması, hızlı değişimin sonucu olarak ortaya çıkan psikolojik gerilimlerle başa çıkacak şekilde donatılmış bireylerin oluşmasına yardımcı olması beklenmektedir. Bireyin batması, bunalması veya yabancılaşması ile sonuçlanan bir kişisel ve duygusal kararsızlık dünyasında eğitimin: toplum değişirken, insanlara kimliklerini korumalarını ve kişisel olarak gelişmelerini sağlayacak içsel gelişim kalıplarını beslemesi önem taşımaktadır.

Eğitim Eşitliği :

Eğitim eşitliği denildiğinde genellikle, sosyo-ekonomik statüsü, ırkı ve benzer faktörler ne olursa olsun tüm okul çocuklarına eşit ölçüde fiziksel olanaklar sağlama sorunu anlaşılmaktadır. Eğitimde yeni arayışlar içerisinde, özellikle yaşamboyu eğitim ilkesinde öngörülen eğitim eşitliği anlayışı, bir toplumdaki tüm insanların eğitim olanaklarından eşit ölçüde yararlanması şeklindedir. En geniş anlamıyla, her bir bireyin, kendi kendini gerçekleştirmenin en mümkün derecesine ulaşması için eşit olanağa sahip olması kastedilmektedir. Kuşkusuz bu bir idealdir, belkide bir düşünce ama yine de eğitim sistemlerinin en azından tüm çabalarını bu hedef yönüne döndürmeye çalışmaları gerektiği ileri sürülmektedir.

---

(6) Dumazedier, J. (with others), The School and Continuing Education, Paris : UNESCO,1972.

Bilişsel Gelişme, Bilgi ve Mesleki Beceriler :

Yaşamboyu eğitim'in mevcut eğitim sistemlerine yönelik eleştirisi, onların genellikle bilgi aktarmasıyla uğraştıkları şeklindedir. Böylelikle, çocukların tüm yaşamları boyunca ihtiyaç duyacakları bilgi ve temel beceriler ile donatıldığının, okulun ise yetişkin yaşamında ihtiyaç duyulduğunda kullanılabilir bir beceriler paketi sağlayan bir yer olduğunun sanıldığı ileri sürülmektedir. Buna göre öğrenci salt bir bilgi havuzu olarak kavramlaştırılmaktadır? Aktarılan bilgi, öğrencinin daha sonraki yaşamında bilmeye gereksinim duyacağı temel şeylerin bir özeti olarak görülmektedir.

Bilişsel gelişim, öğrenme ve beceri kazanma esas olarak belirli bir yaş düzeyine, genellikle 6 yaşından 18 yaşına kadar sınırlıdır. Yine de, bu yaşlar arasında öğrenmenin gerçekten en etkili veya çekici olduğu konusunda hiçbir kanıt yoktur (8-9). Bu demektir ki entellektüel gelişim sürecinin iki önemli aşaması ihmal edilmektedir - bebeklik ve erken çocukluk dönemi ve yetişkinlik dönemi. Erken yılların, psikolojik gelişimdeki önemine ilişkin oldukça kanıt vardır (10).

Yaşamboyu eğitimin eleştirisi, mevcut eğitim sistemlerinin zihinsel ve bilişsel gelişimin iki önemli özelliğini yeteri kadar dikkate almadığı biçimindedir. Tüm sürecin sürekli ve birbirini izleyen ve tüm aşamaların birbiriyle uyum içinde olması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, gelişimi etkileyen çevresel faktörlerden yalnızca çok az bir kısmını formal olarak tanımaktadır. Yaşamboyu eğitim ilkesi, insan yaşamındaki ilk yılları, daha sonraki psikolojik gelişimin üzerine inşa edildiği temeller olarak algılamaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi 'Worth Report' ta bulunmaktadır. 11

Yaşamboyu eğitim'in savunucuları, bilişsel, kişisel ve sosyal gelişimde okulun biricik bilgi kaynağı olduğu görüşünü eksik bul-

-
- (7) Silva, A. «Education for Freedom». Prospects : Quarterly Review of Education 3 (1973), pp. 39-45.
  - (8) Coste, P. «Is Learning Optimal in Childhood?» Prospects : Quarterly Review of Education 3 (1973), pp. 46-48.
  - (9) Hohwer, W.D. «Prime Time for Education : Early Childhood or Adolescence?» Harvard Educational Review 41 (1971), pp. 316-314.
  - (10) Hunt, J. MvV. «Heredity, Environment and Class of Ethnic Differences». In Assessment in a Pluralistic Society. Proceedings of the 1972 Invitational Conference on Testing Problems. Princeton : ETS, 1973.
  - (11) Worth, W.H. (with others). A Choice of Futures. Edmonton : Queen's Printer for the Province of Alberta, 1972.

makta, diğerk etkilerin üzerinde önemle durmaktadırlar. Örneğın, müzelerin, kütüphanelerin ve benzeri bilgi kaynaklarının önemini vurgulamaktadırlar. Aynı şekilde, sosyal ve kişisel gelişimin esas yapıcıları olarak; ailenin rolü, oyun arkadaşları iş arkadaşları, eşler, çocuklar ve kendileriyle ilişki kurulan diğerk tüm insanların etkisi üzerinde durmaktadırlar. Böylece yaşamboyu eğitim ilkesi, psikolojik gelişim sürecinde psikolojik alanların ve yaşantı kaynaklarının koordinasyonuna büyük önem vermektedir.

Zihinsel İşleyiş :

Zihinsel gelişime ilişkin geleneksel anlayışa göre, yaşamın ilk yıllarında hızlı bir gelişim, bunu takip eden, gelişimin bir doruk noktası, bir durgunluk dönemi ve son olarak yetişkinliğin sonlarında hızlı bir düşüş vardır. Ancak bu görüş tartışmalıdır. Yine de, Wechsler, bu konuda tipik bir eğriden bahsetmektedir (12). Buna göre, 15 yaşına kadar zihinsel beceride hızlı bir gelişim olmakta, 40 yaşına kadar ilerleme kaydedilmeyen dönem, 60 yaşına kadar yavaş bir gerileme ve bundan sonra hızlı gerileme dönemi.

Zihinsel gelişim sürecine ilişkin bu görüş iki dünya savaşı arasında yapılan çeşitli ve yaygın olarak bilinen çalışmalarla destek kazanmıştır (13-14). Hatta, bu dönemden sonra yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Ancak zihinsel işleyişte ortaya çıkan herhangi bir gerilemenin geneleştiremeyeceği fakat belirli türde özel zihinsel işleyişler için geçerli olacağı artık açıklık kazanmıştır. Havighurst, çabukluk ve yüksek düzeyde algısal becerileri gerektiren işlerin yapılmasında bir düşüş olduğunu sonucuna varmıştır (15). Ancak, deneme ve yapıp etme gerektiren işlerde benzer bir düşüş yoktur. Havighurst'ün yeterlik dediği şey azalmaktan çok artma eğilimi göstermektedir.

---

(12) Wechsler, D. *The Measurement and Appraisal of Adult Intelligence*. Baltimore : Williams and Wilkins, 1958 (5 th Edition).

(13) Jones, H.E. and Conrad, H.S. «The Growth and Decline of Intelligence» *Genetic Psychology Monographs* 13 (1933). pp. 223-298.

(14) Yerkes, R.M. (Ed.) *Psychological Examining in the US army*. Washington : Memoirs of the National Academy of Science, 1921, vol. 15.

(15) Havighurst, R.J. «Adulthood and Old Age» In Ebel, R.L. (Ed.) *Encyclopedia of Educational Research*, New York . Macmillan, 1989, p. 60.

Bu bulgu, pekçok araştırma ile de desteklenmektedir (16-17).

Schai; zihnin işleyişinde gerilemeye ilişkin eski düşüncenin, önemli bir dereceye kadar bir efsane olduğunu ileri sürmektedir. Bununla beraber, bazı becerilerin yaşla birlikte zayıfladığı da bir gerçektir. Uyarılarla ilgili sinir sisteminin kapasitesinin ağırlaşması buna bir örnektir.

Uygun öğretim biçimleri içinde ve uygun koşullarda, yetişkinlerin, zihinsel işleri başarılı bir şekilde yapabilecekleri, yaşamboyu eğitim ilkesince öngörülmektedir. Bu da, eğitim sistemlerinin, yaşam süresince etkili zihinsel çalışmayı geliştirecek şekilde düzenlenmesi gerektiği düşüncesine yol açmaktadır.

Tough, yetişkinlerin sürekli olarak daha ileri öğrenme arayışı içinde olduklarını belirtmektedir (18). Klinik Psikolojisinden, çocuk gelişimine, iş idaresi ve çevre bilim e kadar geniş bir alanda gönüllü olarak öğrenim gördüklerini söylemektedir.

Sonuç :

Yaşamda görülen hızlı değişimlerden, eğitim sistemlerindeki mevcut aksaklıklardan ve eğitim kavramına ilişkin olarak ortaya çıkan yeni anlayışlardan hareketle «yaşamboyu eğitim» ilkesi çevresinde yoğunlaşan arayışlar, bugün için kesin bir sonuca varmış görünmemektedir. Disiplinlerarası bir yaklaşımla yürütülmekte olan çalışmaların ve belirli pilot bölgelerde yapılan uygulamaların sonuçları alındığında konunun daha da kesinlik kazanacağı kuşkusuzdur. «Yaşamboyu eğitim» ilkesinin felsefi, tarihsel, sosyolojik, psikolojik, antropolojik boyutlarıyla ele alındığında eğitim kavramına yeni yönelmeler sağlayacağı söylenebilir.

---

(17) Foulds, G.A. And Raven, J.C. «Normal Changes in the Mental Abilities of Adults as Age Advances». Journal of Mental Science 94 (1948), pp. 133-142.

(17) Fox, C. and Birren, J.E. «The Differential Decline of Subtest Scores of the Wechsler-Bellevue Intelligence Scale in 60-69-Year-old Individuals» Journal of Genetic Psychology 77 (1950), pp. 313-317.

(18) Tough, A.M. The Adult's Learning Projects. Toronto : Ontario Institute for Studies in Education, 1971.